

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА

О. В. ДИМЧЕНКО, д-р екон. наук, О. О. РУДАЧЕНКО, канд. екон. наук

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова

dymchenkoov@gmail.com

Я. М. ХАЙЛО

КП «Харківводоканал»

Підприємства галузі ВКГ складають розгалужений по всій території України своєрідний виробничий комплекс з високим рівнем концентрації у великих містах та недопустимо низьким її рівнем в малих населених пунктах. В таких умовах маємо перше проблемне питання – велика частина населення обділена в частині доступу до цієї сфери послуг.

Підприємства ВКГ відносяться до групи природних монополістів і до цього часу внутрігалузові ринкові процеси, приватизаційні та інституційні не зазнали впливу радикальних змін, в той час як практично всі інші сфери економіки вийшли на ринковий шлях розвитку.

Система ВКГ надзвичайно потужна щодо обсягу основних фондів, затратна щодо ресурсо- і енергоємності, одна із центральних у сімействі галузей життєзабезпечення населення міст, є невід'ємною частиною промислового виробництва. Інженерними мережами воно також пронизує весь сектор бюджетної сфери. А звідси, її вплив – на всі без винятку соціальні і економічні процеси в країні.

Складні і масштабні системи устаткування і водотранспортних мереж, технологічні особливості та розподільчо-комерційні механізми роблять ВКГ об'єктом постійної уваги як з боку міських органів влади, так і з боку наукового середовища.

Ще в недалекому минулому у галузевому секторі були сконцентровані значні наукові ресурси, завдяки яким підприємства цієї галузі вирішували свої проблеми в постійному режимі впровадження інновацій: контакт науки з виробництвом був і постійним, і продуктивним. Свою роль позитивно виконували і дослідження з економічної тематики: планування, економічний аналіз, управління собівартістю, економічне нормування, створення нових інформаційних систем, розрахунки ефективності. В два останні десятиліття ситуація в сфері економічних досліджень кардинально погіршилась, в першу

чергу з причин браку коштів на такі дослідження. І на сьогоднішній день маємо дійсно проблемну ситуацію щодо оновлення економічних знань і їх використанні на підприємствах ВКГ: зовнішнє середовище докорінно вже змінено, внутрішні ресурси технічно і морально зношені, галузь працює в збитковому режимі, управлінська діяльність сконцентрована на завданнях «вживання», споживачі невдоволені якістю послуг. Узагальнено ситуацію можна визначити таким чином: у підприємств ЖКГ – режим перенапруги, брак коштів і відсутні реальні програми виходу з надзвичайно ускладненої ситуації, тобто немає обґрунтованих рішень в рамках наявних ресурсів. А це як раз і є головним об'єктом економічних досліджень – пошук максимуму результату при обмежених ресурсах.

Але якщо в теоретичній основі наукова позиція економічних досліджень залишається незмінною, то методологія і практика зараз має необхідність адаптування до нових умов оцінки стану об'єкта, ранжування пріоритетів і використання інструментів введення змін.

На наш погляд, в перспективах наукового підходу до проблематики підприємств ВКГ мають бути закладені такі принципові пріоритети:

- Зменшення рівня монополізму і створення конкурентних умов ;
- Зміна інституційних норм і правил;
- Гнучка тарифна політика (в зарубіжній практиці визначається більше 20 моделей тарифної політики);
- Пошук оптимальних пропорцій між державною підтримкою і власними зусиллями в програмах реформування;
- Формування кластерних об'єднань.

Усі перелічені вище напрямки наукових досліджень і розробки рекомендацій знаходяться під впливом різних сил: держава, місцева влада, міська інфраструктура, громади, а тому всі зміни з цих питань мають пройти через механізм узгодження.

З власних для ВКГ (практично малозалежних зовні) проблем ми виділяємо:

- Енергозбереження;
- Перебудова власної системи управління;
- Розвиток і використання інтелектуальних ресурсів.

В сферу економічних досліджень ближньої перспективи розвитку підприємств відносимо – проектування і супровід процесів стійкого розвитку, серед яких виділимо:

- Інжиніринг і проектне управління (введення інновацій);
- Інституціональний метод (зміна «правил гри»);

- Організаційно-економічний (розбудова нової системи управління, механізмів і технологій);
- Ресурсний метод (управління ресурсами і ресурсозбереженням);
- Форсайтінговий (моделювання майбутньої без врахування наявних обмежень).

У наукових рекомендаціях велике значення приділяють вивченню і використанню зарубіжного досвіду, корисність в чому сумніву не піддається. Але цього замало, необхідно поглиблено досліджувати умови, механізми, процеси переносу гучного досвіду на свій об'єкт розвитку, а це вже дещо інша сфера наукової діяльності не пізнання і порівняння, а проектування і забезпечення трансформаційних процесів. В перспективі економічна наука має поставити це в центр уваги. В розвиток знань щодо реальності трансформаційних процесів економічна наука має поглибити розуміння інноваційних процесів і механізмів (а не самих інновацій). Для економіки знань, не в розумінні її як нової економічної галузі – інформаційні системи, високі технології та інше, а як знанієвої методології управлінського забезпечення трансформацій, важливо «на рівних» розподіляти увагу та фінансові ресурси як на техніко-технологічні інновації, так і на організаційно-економічні. Тим більш, що останні в багатьох випадках більш ефективні, ніж технічні і в короткі терміни дають більший ефект.

Підсумовуючи результати дослідження підкреслимо, що проблема відриву практики від розробок економічної науки є в знаній мірі організаційною і в її вирішенні міг би допомогти менеджмент у сфері економічних досліджень, з чого слідує, що галузеві і ВУЗівські науковці-економісти не повинні чекати запиту з підприємств, а більш самостійно працювати на формування такого запиту в управлінській команді підприємства.